

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2020. gada 28. aprīlī Nr. 1-8/24

Ministru prezidentam
Arturam Krišjānim Kariņam
vk@mk.gov.lv

Par dīkstāves pabalstu piešķiršanas nosacījumu elastīgumu

Līdzšinējie dīkstāves pabalstu piešķiršanas noteikumi ir tikuši mainīti ļoti īsos termiņos. Teju katru nedēļu tie ir tikuši pilnveidoti, balstoties uz gadījumiem un informāciju, kas neatbilda taisnīgam risinājumam.

Tiesībsarga birojā joprojām ikdienu tiek saņemtas daudzas uzņēmēju un darba ņēmēju sūdzības par dīkstāves pabalstu nosacījumiem. Darba ņēmēju sūdzībās tiek norādīts par viņu “sodīšanu” par darba devēju kļūdām un pārkāpumiem. Savukārt uzņēmēji pauž neizpratni par Ministru kabineta noteikumu pārmērīgo striktumu. Viens no piemēriem - Ministru kabineta 2020. gada 26. marta noteikumu Nr.165 "Noteikumi par Covid-19 izraisītās krīzes skartiem darba devējiem, kuri kvalificējas dīkstāves pabalstam un nokavēto nodokļu maksājumu samaksas sadalei termiņos vai atlikšanai uz laiku līdz trim gadiem" (turpmāka arī – Noteikumi Nr.165) 12.14. apakšpunkta pārliekus netaisnīgais raksturu attiecībā pret darba ņēmējiem. Minētā tiesību norma paredz, ka Valsts ieņēmumu dienests (turpmāk arī – VID) dīkstāves pabalstu nepiešķir, ja krīzes skartais darba devējs vai tā valdes loceklis iepriekšējā gadā un iesnieguma izvērtēšanas brīdī ir sodīts par pārkāpumu, kas attiecas uz darba devēja nodokļu saistībām, pārkāpumiem muitas jomā, vai par darba tiesisko attiecību regulējošo normatīvo aktu pārkāpumu, izņemot gadījumu, ja par atsevišķu pārkāpumu ir piemērots brīdinājums vai naudas sods, kas nepārsniedz 151 *euro*, un gada laikā sodu kopsumma nepārsniedz 500 *euro*.

To, ka šie noteikumi ir neelastīgi, manā skatījumā, apliecina reāls piemērs no ēdināšanas nozares. Proti, divu valdes locekļu pārstāvētās SIA “A” pārvaldībā esošā kafejnīca darbu sāka 2018.gada nogalē. Pēc 2019.gada sākumā veiktajam VID pārbaudēm, vasarā uzņēmumam valdes locekļiem tika piemērots administratīvais sods. Šobrīd dīkstāves pabalsts SIA “A” tika atteikts, jo no lēmuma brīža vēl nav pagājis gads. SIA “A” 2019.gadā darba spēka nodokļos valsts budžetā samaksāja mazliet virs 120 000 *euro*, bet nodokļos kopā vairāk kā 213 000 *euro*. To pašu valdes locekļu pārvaldītais SIA “B”, kurš darbojas jau no 2017.gada, VID pārbaudēs būtiskus pārkāpumus nekonstatēja, tomēr tā kā uzņēmumam ir tie paši valdes locekļi, dīkstāves pabalsti tika atteikti. SIA “B” 2019.gadā piedzīvoja izaugsmi gan paplašinot esošās telpas, gan atverot jaunu struktūrvienību, kopā 2019.gadā nodokļos nomaksāja vairāk kā 253 000 *euro*. Neskatoties uz to, ka šo abu uzņēmumu valdes locekļu

pieļautās kļūdas ir tikušas izlabotas, pārkāpumi novērsti, uzliktie sodi samaksāti un tekošie nodokļi tiek maksāti, Noteikumu Nr.165 12.14.apakšpunkts šo uzņēmumu darbiniekiem liedz dīkstāves pabalsta saņemšanu. Šī norma neparedz piemērotājam tiesības vērtēt minētos apstākļus, kaut gan taisnīgums to prasa. Pretējā gadījumā ir pamats apgalvojumam, ka ar minēto normu ne vien tiek īstenota sava veida sodīšana par jau iepriekš sodītu pārkāpumu, bet arī potenciāli radītas negatīvas sekas sociālajam budžetam. Atbilstoši minēto uzņēmumu sniegtajai informācijai tie nodarbina 120 darba ņēmējus, kas pie šādiem noteikumiem būs jāatlaiž.

Nenoliedzami daudzas nepilnības līdz šim ir veiksmīgi atrisinātas. Tāpat nozīmīgi risinājumi tika pieņemti šī gada 23.aprīļa valdības sēdē, ieviešot dīkstāves palīdzības pabalstu, kas risina vienu no līdz šim aktuālākajām problēmām – ka valsts atbalsts tiek sniegts tiem darba ņēmējiem, kuriem tas nepienācās saistībā ar darba devēja noteiktiem pārkāpumiem. Lai arī tas ir risinājums, kas noteiktos gadījumos ir labākais, kas vien var būt šajos ārkārtējos apstākļos, tomēr vai tas ir taisnīgs visiem¹. Lai arī analizētā norma, līdzīgi kā citi Noteikumu Nr.165 kritēriji, piemēram, ka dīkstāves pabalstu nepiešķirs, ja uzņēmums ir izslēgts no PVN maksātāju reģistra, ir ar zināmu ekonomisko loģiku – proti, ka valsts sniedz atbalstu maksimāli likuma paklausīgiem uzņēmējiem, tomēr jāatzīst, ka tās ir pārlietu neelastīgas un nespēj sniegt adekvātu risinājumu tām situācijām, kas acīmredzami neiekļaujas taisnīgas un sociāli atbildīgas valsts principos, un ilgtermiņā valstij un sabiedrībai rada negatīvas sekas. Citiem vārdiem sakot, regulējums nesniedz tādu tiesisko attiecību noregulējumu, kādu uzņēmējdarbības vide pieprasa un sagaida no valsts mūsdienās.

Manā skatījumā atsevišķi dīkstāves pabalsta izmaksas ierobežojošie noteikumi (piemēram, Noteikumu Nr.165 12.3 un 12.14.apakšpunkts) būtu jāpadara elastīgāki, dodot VID tiesības vērtēt pārkāpuma smagumu un uzņēmumu attieksmi pret to (vai pārkāpumi novērsti, vai uzliktie sodi samaksāti, vai tekošie nodokļi samaksāti), lai dotu iespēju darba ņēmējiem saņemt taisnīgu atbalstu no valsts puses, nevis samierināties ar dīkstāves atbalsta pabalsta minimumu.

Pamatojoties uz Tiesībsarga likuma 11.panta 4.punktu un 12.panta 8.punktu, aicinu Jūs kā valdības vadītāju pēc iespējas īsākā laika posmā pilnveidot Noteikumus Nr.165, paredzot elastīgāku dīkstāves pabalstu piešķiršanas noteikumu ieviešanu.

Vienlaikus vēlos paust savu pārliecību, ka taisnīguma nevar būt par daudz. Ikkatrs pilnveidots noteikums taisnīguma un solidaritātes vārdā, valstij garantēs uzticamus nodokļu maksātājus ilgtermiņā, un tas sabiedrībai atmaksāsies.

Lūdzu informēt tiesībsargu par rekomendācijas ieviešanu.

Ar cieņu

tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu

¹ 2020.gada 23.aprīlī Ministru kabinets izskatīja noteikumu projektu "Noteikumi par dīkstāves palīdzības pabalstu darba ņēmējiem un pašnodarbinātajām personām, kuras skārusi Covid-19 izplatība" (TA-719), <http://tap.mk.gov.lv/mk/mksedes/saraksts/darbakartiba/?sede=1126>. Šīs vēstules sagatavošanas brīdī tie vēl nav publicēti, taču no publiski pieejamās informācijas izriet, ka darba ņēmējiem, kuri nevarēja saņemt dīkstāves pabalstu saistībā ar kādu no noteiktajiem ierobežojumiem, ir plānots izmaksāt dīkstāves atbalsta pabalstu 180 euro apmērā (<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/ekonomika/paplasina-dikstaves-pabalsta-sanemeju-loku-nosaka-zemako-slieksni--180-eiro.a357080/>).